

Бібліографія

Боровская, И., Лисовская, Т. и др. (2007). Воспитание и обучение детей в условиях домов-интернатов: пособие для педагогов. Минск: НИО. **Гаврилов, О.** (2009). Особливі діти в закладі і соціальному середовищі. Кам'янець-Подільський: Аксиома. **Галецька, Ю.** (2009). Особливості формування навичок соціально-побутового орієнтування у дітей з помірною та тяжкою розумовою відсталістю. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. Кам'янець-Подільський: Аксиома, 12, 156-159. **Шипицына, Л.** (2005). «Необучаемый» ребенок в семье и обществе. Социализация детей с нарушением интеллекта. СПб: Речь.

References

Borovskaya, I., Lisovskaya, T. (2007). Vospitanie i obuchenie detey v usloviyah domov-internatov: posobie dlya pedagogov. Minsk: NIO. **Havrylov, O.** (2009). Osoblyvi dity v zakladi i sotsialnomu seredovishchi. Kamianets-Podilskyi: Aksioma. **Haletska, Y.** Osoblyvosti formuvannia navychok sotsialno-pobutovoho oriientuvannia u ditei z pomirnoiu ta tiazhkoiu rozumovoiu vidstalistiu. *Zbirnyk naukovykh prats Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohiiienka*. Kamianets-Podilskyi: Aksioma, 12, 156-159. **Shipitsyina, L.** (2005). «Neobuchaemyiy» rebenok v seme i obschestve. Sotsializatsiya detey s narusheniem intellekta. SPb: Rech.

Received 20.10.2018

Accepted 16.11.2018

УДК 372.46

DOI: 10.32626 / 2413-2578.2018-12.52-63

В.І. Галущенко

victoria.galushchenko@ukr.net.

ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ НАОЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ У КОРЕКЦІЙНО-ВИХОВНІЙ РОБОТІ З ДІТЬМИ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ

Відомості про автора: Галущенко Вікторія Іванівна, кандидат педагогічних наук, в.о. доцента кафедри дефектології та фізичної реабілітації Державного закладу "ПНПУ ім. К.Д.Ушинського", м.Одеса, Україна. У колі наукових інтересів: формування просодичного компоненту мовлення у дітей з порушеннями мовлення, особливості корекційно-логопедичної роботи з дітьми з дизартрією, впровадження

інноваційних засобів корекційно-реабілітаційної роботи з дітьми, активізація емоційної лексики у дітей з порушеннями мовлення. E-mail: victoria.galushchenko@ukr.net.

Контакт: Galushchenko Viktoriya Ivanivna, Candidate of Pedagogical Sciences, acting director Associate Professor of the Department of Defectology and Physical Rehabilitation of the State Establishment "KPDUshinsky PNP", Odesa, Ukraine. In the circle of scientific interests: the formation of prosocial component of speech in children with speech disorders, peculiarities of correctional-logopedic work with children with dysarthria, introduction of innovative means of correctional and rehabilitation work with children, activation of emotional vocabulary in children with speech disorders.

E-mail: victoria.galushchenko@ukr.net

Галущенко В.І. Використання засобів наочного моделювання у корекційно-виховній роботі з дітьми з порушеннями мовлення. У статті проаналізовано наукові дослідження з проблеми моделювання в мовленнєвому розвитку дітей, розкрито та охарактеризовано різні види моделей, що використовуються у корекційно-виховній роботі з дітьми з порушеннями мовлення. Визначено доцільність застосування методу моделювання, що є основою розвитку розумових здібностей, оволодіння діями заміщення, співвіднесення, засобами основного стимулювання дітей дошкільного віку. Важливим є можливість дитини з мовленнєвою патологією активізувати пізнавально-мовленнєву діяльність через засоби невербального підґрунтя наочних моделей та заміників, використовувати готові наочні моделі-малюнки можна вже на підготовчому етапі корекційно-виховної роботи. Введення наочних моделей в процес навчання дозволяє логопедам більш цілеспрямовано розвивати імпресивне мовлення дітей, збагачувати їх активний лексикон, закріплювати навички словотворення, формувати й удосконалювати вміння використовувати в мовленні різні конструкції речень, описувати предмети, складати розповідь, співвідносити певні об'єкти та предмети з різними символами та схемами. Використання наочного моделювання в корекційно-освітній роботі з дітьми, що мають порушення мовлення ефективно впливає на розвиток у дошкільників пам'яті, уваги, уяви, логічного мислення, збагачення словникового запасу і служать додатковим основою для виправлення звуковимови.

Ключові слова: наочне моделювання, діти з порушеннями мовлення, корекційно-виховна робота.

Галущенко В.И. Использование средств наглядного моделирования в коррекционно-воспитательной работе с детьми с нарушениями речи. В статье проанализированы научные исследования по проблеме моделирования в речевом развитии детей, раскрыто и охарактеризованы различные виды моделей, используемых в

коррекционно-воспитательной работе с детьми с нарушениями речи. Определена целесообразность применения метода моделирования, является основой развития умственных способностей, овладение действиями замещения, соотнесения, средствами основного стимулирования детей дошкольного возраста. Важно возможность ребенка с речевой патологией активизировать познавательно-речевую деятельность через средства невербальной почв наглядных моделей и заменителей, использовать готовые наглядные модели-рисунки можно уже на подготовительном этапе коррекционно-воспитательной работы. Введение наглядных моделей в процесс обучения позволяет логопедам более целенаправленно развивать импрессивную речи детей, обогащать их активный лексикон, закреплять навыки словообразования, формировать и совершенствовать умение использовать в речи различные конструкции предложений, описывать предметы, составлять рассказ, соотносить определенные объекты и предметы с различными символами и схемами. Использование наглядного моделирования в коррекционно-образовательной работе с детьми, имеющими нарушения речи эффективно влияет на развитие у дошкольников памяти, внимания, воображения, логического мышления, обогащение словарного запаса и служат дополнительным основанием для исправления звукопроизношения.

Ключевые слова: наглядное моделирование, дети с нарушениями речи, коррекционно-воспитательная работа.

Galushchenko V.I. Use of visual simulation tools in correctional work with children with speech disorders. The hasty way of activating the correctional and educational process with children with severe speech impairments is an important problem of the present. Current and innovative to date is the study of teachers, psychologists, speech therapists that the basis of the development of mental abilities, the means of the main stimulation of children of preschool age is to master the child by substitution and visual simulation. In modern scientific and pedagogical literature, modeling is considered as a product of complex cognitive activity, which includes the mental processing of the output sensory-perceived material and the creation of a model - a generalized image of the essential properties of the modeled object. In a pre-school educational organization, modeling is a visual and practical learning method that ensures successful learning by children of knowledge about the features, the property of individual characteristics and the hidden characteristics of objects, objects of the world, the relationships and relations that exist between them

Working with children with a different speech pathology and faced with problems in their education, speech therapists seek to find auxiliary facilities that facilitate, systematize and direct the process of assimilating children to new material. One of such important means is visual simulation. In the process of development, the child acquires sensory impressions, gains

practical experience, and the need to combine the knowledge with the word, "perceived and seen", requires the need for communication. In order for speech to be used as a means of communication, the necessary conditions for the child to consciously address words that form the need to be understood first by adults and then by peers.

The article analyzes scientific research on the modeling problem in children's speech development, reveals and describes various types of models used in correctional and educational work with children with speech disorders. The expediency of using the simulation method, which is the basis of the development of mental abilities, mastery of substitution actions, correlation, means of the main stimulation of preschool children, is determined. It is important to enable a child with speech pathology to intensify cognitive-speech activity through means of non-verbal basis of visual models and substitutes, and to use ready-made visual models-drawings already at the preparatory stage of correctional and educational work. The introduction of visual models into the learning process allows speech therapists to more purposefully develop impulsive speech of children, to enrich their active vocabulary, to consolidate word-formation skills, to form and improve the ability to use various speech constructs in speech, to describe objects, to compose narratives, to relate certain objects and objects with different symbols and schemas. Using visual simulation in correctional and educational work with children with speech impairment effectively influences the development of preschool children mint, attention, imagination, logical thinking, enriching vocabulary and serve as an additional basis for correcting zvukoproiznosheniya.

Key words: visual simulation, children with speech disorders, correctional and educational work.

Постановка проблеми. Пошук шляхів активізації корекційно-розвиваючого та виховного процесу з дітьми з тяжкими порушеннями мовлення є важливою проблемою сьогодення. Актуальними та інноваційним на сьогоднішній день є дослідження педагогів, психологів, логопедів про те, що основою розвитку розумових здібностей, засобами основного стимулювання дітей дошкільного віку є оволодіння дитиною діями заміщення і наочного моделювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній науково-педагогічній літературі моделювання розглядається як продукт складної пізнавальної діяльності, що включає розумову переробку вихідного чуттєво-сприйманого матеріалу (В.В. Давидов) і створення моделі узагальненого образу істотних властивостей модельованого об'єкту [3]. В умовах дошкільної освітньої організації, моделювання - це наочно-практичний метод навчання, що дозволяє забезпечити успішне засвоєння дітьми знань про особливості, властивість індивідуальних ознак та прихованих характеристик предметів, об'єктів навколишнього світу, про зв'язки та відносини, що є між ними [3].

На доцільність використання методу наочності вказували педагоги С.Л.Рубінштейн, Л.В.Ельконін, А.М.Леушина, Л.Н. Єфіменкова. Значимість моделювання плану висловлювання неодноразово підкреслювалося В.К. Воробйовою, В.П. Глуховим [4; 6; 8]. Теорія породження мовлення, створена відомим психологом Л.С. Виготським, отримала подальший розвиток в працях А. А. Леонтєва, А.Р.Лурія, М.І.Жинкіна та інш.[2;7]. Вченими виділяються два основні чинники, що полегшують процес становлення зв'язного мовлення. Перший, на думку С. Л. Рубінштейна, Л. В. Ельконіна - це наочність. Другий, на думку Л.С. Виготського - створення внутрішнього плану висловлювання. О. Білан [2] та К. Крутій [9] виявлено специфічний засіб розвитку мовлення дошкільників – наочні моделі, у яких малюк відтворює структуру об'єктів і зв'язків між ними. Дії наочного моделювання є основними пізнавальними здібностями дошкільника у сфері мислення. Наочне моделювання включає в себе не тільки використання заміників, але потребує встановлення між ними відношень, що відповідають відношенням тих предметів і явищ, котрі ці заміники зображають. [3;9].

Наочне моделювання в дошкільній логопедії називають по-різному: методика сенсорно-графічних схем (В.К. Воробйова); предметно-схематичні моделі (Т.А.Ткаченко); блоки-квадрати (В.П. Глухов), колажі (Т.В.Большева), схем складання оповідання (Л.Н.Єфіменкова), метод «ізографії моделювання» та інш. Процес моделювання включає три етапи: засвоєння сенсорного матеріалу, переклад на знаково-символічне мовлення, робота безпосередньо з моделлю [1;3;10].

На думку Л. А. Венгера, моделювання - метод, при якому створюються моделі і використовуються в подальшому при формуванні уявлення про структуру об'єктів, про зв'язок окремих елементів даних об'єктів між собою. Ефективність їх використання залежить від наступних умов: модель повинна відображати основні властивості об'єкта і бути за структурою аналогічною реальному об'єкту; бути доступною для сприйняття дитиною даного віку; повинна полегшувати процес оволодіння навичками, вміннями і знаннями. [4].

Мета статті полягає у розкритті науково-теоретичних основ використання наочного моделювання, його видів та особливостей застосування у корекційно-виховній роботі з дітьми дошкільного віку з порушеннями мовлення.

Виклад основного матеріалу. В основі методу моделювання лежить принцип заміщення: реальний предмет дитина заміщає іншим предметом, його зображенням, будь-яким умовним знаком.

Ігрове заміщення - початок великого шляху, що веде до використання математичних символів, нотних знаків, програм для комп'ютерів, варіативних індивідуально-доступних форм спілкування і, головне, до розуміння істинного значення слів, що не тільки вказують на

предмети і явища, але і виділяють в них важливі, істотні ознаки. Але розуміння позначень окремих предметів ще недостатньо для вирішення розумових завдань. Будь-яке завдання вимагає аналіз умов, виділення відносин між об'єктами, що необхідно враховувати. такі відносини можуть виражатися або в словесній формі, або за допомогою наочної моделі, де самі предмети позначені за допомогою тих чи інших умовних заступників, а їх відносини при допомозі розташування цих заступників в просторі (або на площині). І як підтверджує практика, саме наочні моделі є тією формою виділення і позначення відносин, що найбільш доступна дітям дошкільного віку. (Леон Лоренсо С., Халізева Л.І. та ін.) У дитини, що володіє зовнішніми формами заміщення і наочного моделювання, з'являється бажання застосовувати заступники і наочні моделі, уявляти собі те, про що розповідають дорослі, заздалегідь «бачити» результати власних дій. А це і є показником високого рівня стимулювання розумових здібностей [6;7].

Працюючи з дітьми з різною мовленнєвою патологією і стикаючись з проблемами в їх навчанні, логопеди прагнуть до пошуку допоміжних засобів, що полегшують, систематизують і спрямовують процес засвоєння дітьми нового матеріалу. Одним з таких важливих засобів є наочне моделювання. У процесі розвитку дитина набуває чуттєві враження, накопичує практичний досвід і виникає необхідність поєднання отриманих знань зі словом, що позначає «сприйняте і побачене», виникає необхідність в спілкуванні. Для того щоб мовлення було використане як засіб спілкування, необхідні умови, що спонукають дитину усвідомлено звертатися до слів, що формують потребу бути зрозумілим спочатку дорослими, а потім і однолітками. Такі умови виникають, перш за все, в процесі самого спілкування і діяльності, що організовано дорослими спільно з дитиною. Основним етапом сприймання та розуміння дошкільника є організація його власного досвіду, який дорослі допомагають йому узагальнити і зафіксувати за допомогою наочних засобів - еталонів, символів, умовних заступників, моделей. Згідно психологічним дослідженням Л.С. Виготського, Д. Б. Ельконіна, Л. А. Венгер, А.В. Запорожця, П.Я. Гальперіна [4] в дошкільному дитинстві формується здатність до опосередкованої розумової діяльності. Одним з видів опосередкування і є здатність дошкільників до наочного моделювання.

Використовувати готові наочні моделі-малюнки можна вже на підготовчому етапі корекційно-виховної роботи з дітьми з порушеннями мовлення. Так, для вдосконалення дрібної і артикуляційної моторики використовуються наочні моделі для самомасажу пальців рук, долонь, обличчя, шиї, для пальчикової і артикуляційної гімнастики, вправ з «гімнастики-мозку», біоенергопластики.

Графічне моделювання та прийоми мнемотехніки є одними з поширених методів корекційно-виховної роботи, що використовуються

сучасними фахівцями: педагогами, логопедами, психологами тощо, полегшують запам'ятовування і збільшують обсяг пам'яті шляхом утворення додаткових асоціацій. Крім того, саме оволодіння прийомами моделювання скорочує час навчання і сприяє розвитку не тільки пам'яті, але і мислення, уваги.

Використання наочного моделювання допомагає дітям поетапно перейти від наочно-дієвого і наочно-образного до словесно-логічного мислення. Тому на початкових етапах впровадження моделей необхідний наочний матеріал (картинки, предмети, піктограми), як опора на наочно-образне мислення. Таким чином, у дітей формується здатність до аналізу і класифікації. Далі формується здатність до більш складних розумових операцій - узагальнення, абстракції. На даному етапі наочні моделі спираються і на образне, і на словесно-логічне мислення, тобто мовленнєву інструкцію.

З метою активізації мовленнєвої діяльності дітей, необхідно вводити умовні моделі, картки-схеми, символи на усіх етапах заняттях. Такі форми роботи сприяють підвищенню у дітей інтересу до навчальної діяльності; відповіді стають динамічніше, планування висловлювання стає доступнішим, зростає потреба в спілкуванні.

В якості символів у графічному моделюванні використовується:

- Зображення.
- Символічні зображення предметів (умовні позначення, контури, стилізація).
- Геометричні фігури.
- Піктограми з рахункових паличок.
- Предмети – заступники.

Метод ізографії моделювання - модифікація наочного моделювання - синтез двох видів діяльностей - образотворчої і мовленнєвої. Суть методу ізографії моделювання - використання графічних моделей - малюнків (ізографів), що виконуються самою дитиною.

Можливість застосування ізографії моделювання: сюжетна розповідь, розповідь-роздум, заучування вірша, казка, запам'ятовування складних мовленнєвих зворотів і фразеологізмів, складання описового оповідання, переказ.

На думку Л. С. Виготського, малювання і є «графічним мовленням» дитини. Багато авторів називають малювання передвісником писемного мовлення. Гра і малюнок виступають передісторією появи письмового знаку.

Рекомендації з використання методу ізографії моделювання:

- попереднє обговорення змісту матеріалу (оповідання, історії ...);
- підказка педагога з демонстрацією (на дошці) у випадках ускладнень

(«Як можна намалювати слово «чекаю»?);

- виділення графічно основних смислових уривків (без зайвої деталізації);
- обов'язкове дотримання малої записи ізографів;
- самостійне виконання дитиною ізографів (можлива допомога педагога як дитячою рукою, так і рукою дорослого, внесення доповнень в деталізацію символів);
- не потрібно якості і технічності виконання малюнків;
- мовленнєвий супровід дітей при виконанні ізографів.

Ігри та ігрові вправи:

1) Ігри- комікси. У кожен частину листа, поділеного на 2, 3, 4, 6 частин, дитина послідовно замальовує сюжет придуманої казки чи історії. Спонукальний мотив - «писати ми ще не вміємо, ми можемо намалювати». Спочатку зображують 2 - 3 героя, а далі поетапно відбувається дія і завершення історії. Допомога педагога - вибір задуму, визначення сюжетної лінії, зображення символів. Теми історій - «Казка на грядці», «Солодка історія», «Новорічна казка», "Веселі черепашки", "Різнокольорові камінці", "Наші помічники» (про посуд, побутові прилади), «Подорож крапельки», «Мамин день».

2) Книжки-малювання. Те ж що і комікси, тільки сюжет розташований на окремих сторінках. Ефективна для використання сімейна співтворчість (історія вигадується і ілюструється дитиною разом з батьками).

3) Щоденник. Опис подій з особистого досвіду в хронологічному порядку. Ведеться дитиною самостійно і за допомогою батьків. Звернення до щоденника (за бажанням дитини, за задумом педагога, але не рідше 1 разу на 2 тижні). Допомога педагога - допомогти придумати знак для позначення події. Теми - «Яка сьогодні погода», «Як я люблю грати», «Про що я мрію», «Що я сьогодні зробив сам», «Що я дізнався нового», «Мій вихідний день».

4) Точкові казки. Об'єднання об'єктів в єдину розповідь. На аркуші розташувати 2, 3 і більше точок (кількість залежить від етапу оволодіння технікою). Біля кожної точки розташувати символ об'єкта (поруч з першою точкою зобразити фрукт, поруч з другою - дику тварину, з третьою - предмет меблів). Зв'язати предмети в маленьку розповідь, казку, історію (щоб всі предмети жили в цій історії і з ними щось відбувалося). На перших етапах використовувати живі об'єкти, а потім неживі предмети і явища природи.

Робота з піктограмами. Піктограми відносяться до невербальних засобів спілкування і можуть використовуватися в наступних якостях: як засіб, що полегшує розвиток спілкування, мовлення, когнітивних функцій.

Робота зі складовими, звуковими схемами. При навчанні грамоті метод наочного моделювання дозволить вирішити такі завдання:

познайомити дітей з поняттям «слово» і його протяжністю; знаходити позицію звуків у слові і співвідносити зі схемою, зображати приголосні і голосні звуки за допомогою зорових символів, розрізняти тверді / м'які звуки; сформувати навички аналізу та синтезу слів і речень, підбору слів до заданої звукової моделі, навчити графічно зображати речення, придумувати речення за схемою.

У логопедичній роботі моделювання виступає як певний метод пізнання, з одного боку, а з іншого - як програма для аналізу нових явищ. При підготовці дітей до навчання грамоті метод наочного моделювання дозволяє вирішити такі додаткові завдання, як:

- інтонаційно виділяти звук у слові,
- називати слова із заданим звуком,
- знаходити позицію звуку в слові і співвідносити зі схемою, - зображувати приголосні і голосні звуки за допомогою зорових символів [11].

Для вдосконалення просодичних компонентів мовлення застосовуються графічні зображення простих і складних ритмів, основних видів інтонації. Формування навичок диференціації мелодичних малюнків інтонації проводять з опорою не слухове та зорове сприймання з використанням мовленнєвих зразків, сигнальних карток, малюнків, графічних схем, жестів рук, що відповідали кожній інтонаційній структурі [5]

На основному етапі при формуванні вимовних умінь і навичок використовуються готові моделі артикуляційних укладів (В.М.Акіменко), комплексів вправ артикуляційної гімнастики для різних груп звуків (О.М.Краузе) /На етапі автоматизації звуку в реченні і тексті використовують мнемо-доріжки, мнемо-таблиці і готові картинно-графічні плани, що дозволяють дитині при розповіданні зосередитися на відпрацьовуванні означеного звуку [1;3;5]. При порушеннях складової структури слова моделювання дозволяє дітям образно уявити структуру слова, використовуючи заступники складів, з яких воно складається, навчитися визначати кількість складів у слові, співвідносити слово зі складовою схемою. Діти готуються до формування досвіду поскладового читання. При формуванні лексико-граматичної будови мовлення використання методу моделювання передбачає формування умінь аналізувати мовленнєвий матеріал і систематизувати мовленнєві одиниці відповідно до законів з нормами мови. Діти підбирають схеми до слів, до прийменників («маленьких слів»), придумують речення до схеми.

Метод наочного моделювання допомагає дитині візуально уявити абстрактні поняття (звук, слово, речення, текст), навчитися працювати з ними. Це особливо важливо для дітей з інтелектуальними порушеннями,

оскільки розумові завдання у них вирішуються з переважною роллю зовнішніх засобів, наочний матеріал засвоюється краще вербального.

Опорні схеми – це спроба задіяти для вирішення пізнавальних завдань зорову, рухову, асоціативну пам'ять. Наукові дослідження і практика підтверджують, що саме наочні моделі є тією формою виділення і позначення відносин, що найбільш доступна дітям.

Отже, модель – це об'єкт, що використовується в якості «заступника», представника іншого об'єкта з певною метою. Можна створювати та використовувати різні моделі об'єкта: образні, знакові, змішані, натуральні.

У логопедичній роботі наочне моделювання виступає як певний метод пізнання, з одного боку, а з іншого - як програма для сприйняття, осмислення і аналізу нових явищ. Застосування наочних моделей в корекційно-розвиваючому навчанні сприяє збагаченню активного словника; закріпленню навичок словотворення; корекції звуковимови; формуванню та вдосконаленню вміння використовувати в мовленні різні синтаксичні конструкції; розвивати зв'язне мовлення, просодичний компонент мовлення.

Діти з системним недорозвиненням мовлення не володіють в однаковій мірі всіма необхідними сенсорними еталонами, у них спостерігається відставання в формуванні перцептивних дій, що в свою чергу позначається на успішності називання тих чи інших властивостей об'єктів. Процеси сприйняття у них уповільнені, часто фрагментарні і не узагальнені. Ці діти не орієнтуються в обстеженні предметів, виділенні потрібних властивостей, а головне - позначенні цих властивостей словом. Недостатність процесів сприйняття затримує розвиток всієї пізнавальної діяльності дитини.

Для дітей з порушеннями мовлення характерна швидка стомлюваність і втрата інтересу до заняття. Використання наочного моделювання викликає інтерес і допомагає вирішити цю проблему. Крім того, використання символічної аналогії полегшує і прискорює процес запам'ятовування і засвоєння матеріалу, формує прийоми роботи з пам'яттю.

Висновки та перспективні напрямки дослідження. Отже, використання методу наочного моделювання в роботі з дітьми з порушеннями мовлення дозволяє вирішити наступні проблеми: по-перше, у нормі пізнавальний інтерес, розумова діяльність дитини-дошкільника дуже пластична і здатна до навчання, але для дітей із порушенням мовлення характерна швидка стомлюваність і втрата інтересу до заняття. Використання наочного моделювання викликає інтерес і допомагає вирішити цю проблему; по-друге, використання символічної аналогії полегшує і прискорює процес запам'ятовування і засвоєння матеріалу, формує прийоми роботи з пам'яттю. Адже одне з

правил зміцнення пам'яті говорить: «Коли вчиш - записуй, малюй схеми, діаграми, символи»; по-третє, застосовуючи графічну аналогію, ми вчимо дітей бачити головне, систематизувати отримані знання. Важливим є те, що моделювання складається з етапів: засвоєння і аналізу сенсорного матеріалу, переклад його на знаково-символічне мовлення, робота з моделлю.

Введення наочних моделей в процес навчання дозволяє логопедам більш цілеспрямовано розвивати імпресивне мовлення дітей, збагачувати їх активний лексикон, закріплювати навички словотворення, формувати й удосконалювати вміння використовувати в мовленні різні конструкції речень, описувати предмети, складати розповідь, співвідносити певні об'єкти та предмети з різними символами та схемами. Все це сприяє закріпленню розуміння значень частин мовлення та граматичних категорій, розвитку розуміння логіко-граматичних конструкцій і цілісного мовленнєвого висловлювання. Важливо, що наочні моделі можуть включати стилізовані зображення реальних предметів, символів для позначення деяких частин мовлення, схеми для позначення основних ознак окремих видів описуваних предметів, а також виконуваних дій з метою обстеження. Наочні моделі широко можна використовувати в формуванні у дітей умінь конструювати речення. Описані прийоми роботи дозволять підвищити ефективність розвитку пізнавальних здібностей, розумового розвитку та оптимізації корекційно-розвиваючого процесу розвитку мовлення дітей дошкільного віку з порушеннями мовлення. Поступово опановуючи усіма видами зв'язного висловлювання за допомогою моделювання, діти вчаться планувати свою думку, починаючи з невербальних засобів структурування висловлювання, що визначає розробку у подальшому інноваційних цікавих схем моделювання з дітьми від молодшого до шкільного віку.

Бібліографія

1. **Акименко В.М.** Развивающие технологии в логопедии / В. М. Акименко. — Ростов н/Д : Феникс, 2011. — 109, [2] с. : ил. — (Сердце отдаю детям).
2. **Білан О.І.** Навчаємо розповідати за ілюстраціями (старший дошкільний вік): Навчально-методичний посібник /О.І. Білан.- Тернопіль: Мандрівець, 2012. - 160 с.
3. **Богуш А.М.** Дошкільна лінгводидактика: теорія и практика навчання дітей рідної мови: Підручник/за ред. А.М. Богуш.- К .: Вища школа, 2007- - 542 с.
4. **Венгер Л.А.** Развитие познавательных способностей в процессе дошкольного воспитания / Л.А. Венгер. – М.: Просвящение, 1986. – 174 с.
5. **Галущенко В. І.** Особливості формування просодичного компонента мовлення у дітей зі стертою формою дизартрії : дис. канд. пед. наук : 13.00.03 / В.І.Галущенко; Південноукр. держ. університет ім. К.Д.Ушинського. Одеса : [Б. в.], 2012. –247 с.
6. **Глухов В. П.**

Формирование связной речи детей дошкольного возраста с общим речевым недоразвитием. —М., 2004. 7. **Давыдова Т.Г., Ввозная В.М.** Использование опорных схем в работе с детьми. // Справочник старшего воспитателя дошкольного учреждения № 1, 2008. 8. **Карнаухова Я. Б.** Розвиток зв'язного мовлення методом ізографії моделювання у дітей молодшого шкільного віку з ОНР / Я. Б. Карнаухова // Логопедія. - 2011. № 1. - С. 63 - 65. 9. **Крутії К.Л.** Використання схем – моделей у лексико – граматичній роботі: Навч.-метод. посіб. - Львів. - 2007р. 10. **Кудрова Т.И.** Моделирование в обучении грамоте дошкольников с недоразвитием речи.// Логопед в детском саду: науч. - метод. журнал.-2007.-№4.-С.51-54. 11. **Пилипенко Т. В.** Технологія наочного моделювання в корекції загального недорозвинення мови дошкільників // Освіта і виховання. - 2018. - №1. - С. 22-25.

Bibliografiya

1. **Akimenko V.M.** Razvivayushchie tekhnologii v logopedii / V. M. Akimenko. — Rostov n/D : Feniks, 2011. — 109, [2] s. : il. — (Serdce otdayu detyam). 2. **Bilan O.I.** Navchaemo rozpovidati za ilyustratsiyami (starshij doshkil'nij vik): Navchal'no-metodichnij posibnik /O.I. Bilan.- Ternopil': Mandrivec', 2012. - 160 s. 3. **Bogush A.M.** Doshkil'na lingvodidaktika: teoriya i praktika navchannya ditej ridnoї movi: Pidruchnik/za red. A.M. Bogush.- K .: Vishcha shkola, 2007- - 542 s. 4. **Venger L.A.** Razvitie poznavatel'nih sposobnostej v processe doshkol'nogo vospitaniya / L.A. Venger. — M.: Prosvyashchenie, 1986. — 174 s. 5. **Galushchenko V I.** Osoblivosti formuvannya prosodichnogo komponenta movlennya u ditej zi stertoyu formoyu dizartriї : dis. kand. ped. nauk : 13.00.03 / V.I.Galushchenko; Pivdenoukr. derzh. ped. universitet im. K.D.Ushinskogo. Odesa : [B. v.], 2012. —247 s. 6. **Gluhov V. P.** Formirovanie svyaznoj rechi detej doshkol'nogo vozrasta s obshchim rechevym nedorazvitiem. —М., 2004. 7. **Davydova T.G., Vvoznaya V.M.** Ispol'zovanie opornyh skhem v rabote s det'mi. // Spravochnik starshego vospitatelya doshkol'nogo uchrezhdeniya № 1, 2008. 8. **Karnauhova Y. B.** Rozvitok zv'yaznogo movlennya metodom izografii modelyuvannya u ditej molodshogo shkil'nogo viku z ONR / Ya. B. Karnauhova // Logopediya. - 2011. № 1. - S. 63 - 65. 9. **Krutij K.L.** Viktoristannya skhem – modelej u leksiko – gramatichnij roboti: Navch.-metod. posib. - L'viv. - 2007r. 10. **Kudrova T.I.** Modelirovanie v obuchenii gramote doshkol'nikov s nedorazvitiem rechi.// Logoped v detskom sadu: nauch. - metod. zhurnal.-2007.-№4.-S.51-54. 11. **Pilipenko T. V.** Tekhnologiya naochnogo modelyuvannya v korekciї zagal'nogo nedorozvinennya movi doshkil'nikiv // Osvita i vihovannya. - 2018. - №1. - S. 22-25.

Received 18.10.2018

Accepted 13.11.2018